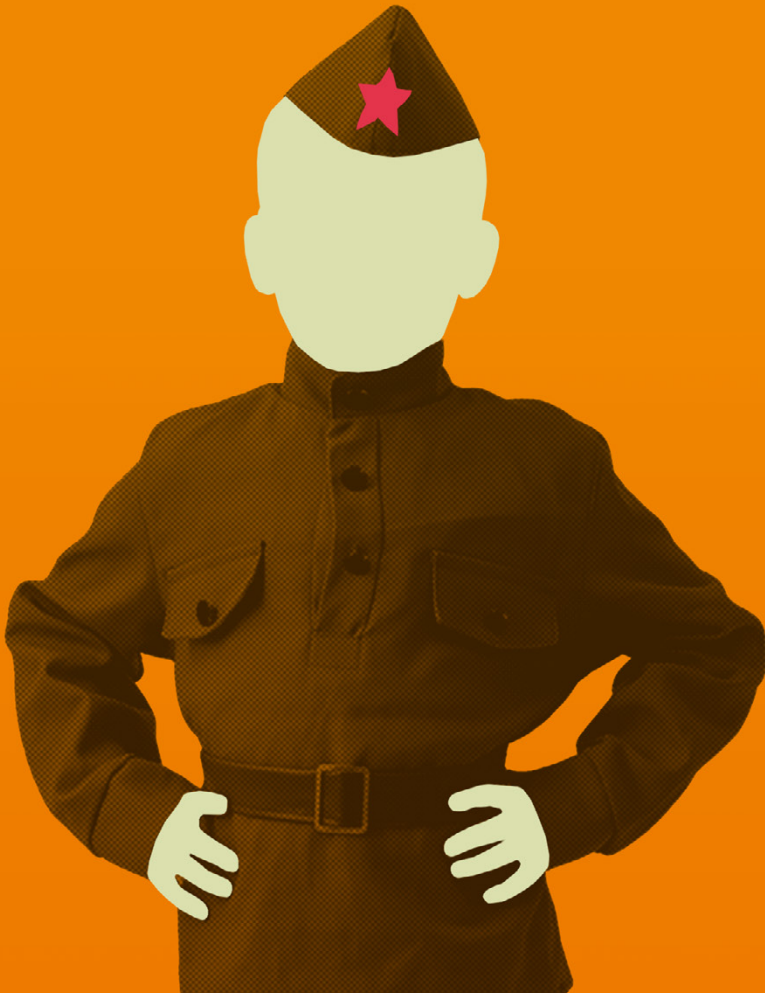

Моніторинговий звіт
“УНІВЕРСАЛЬНИЙ СОЛДАТ”

Київ, жовтень 2022

Автори: Марія Суляліна, Олег Охредько

Літературна редакція: Марина Будзар

Верстка та дизайн: Максим Афанасьєв

Моніторинговий звіт “Універсальний солдат” або освіта як зброя Росії на окупованому півдні України” / М. Суляліна, О. Охредько, – Київ: ЦГП “Альменда” 2022. – 20 с.

Моніторинговий звіт “Універсальний солдат” або освіта як зброя Росії на окупованому півдні України” підготовлений у рамках проекту «Термінова підтримка ЄС для громадянського суспільства», що впроваджується ІСАР Єднання за фінансової підтримки Європейського Союзу.

Зміст цього документа є виключною відповідальністю ГО Центр Громадянської Просвіти «Альменда» і не обов’язково відображає позицію Європейського Союзу.

Центр громадянської просвіти «Альменда» (ЦГП «Альменда») – громадська організація, зареєстрована в Ялті 2011 року. До 2014 року пріоритетним напрямком діяльності організації була просвіта в сфері прав людини. В 2014 році через окупацію Криму організація змушена була переїхати до Києва. На сьогодні пріоритетними напрямками діяльності організації є забезпечення систематичного збору точної, своєчасної, перевіреної інформації про brutальні порушення, вчинених щодо дітей в ситуаціях збройного конфлікту.

Для підготовки моніторингових звітів ЦГП «Альменда» керується принципами об’єктивності, достовірності та своєчасності.

Детальніше про Центр громадянської просвіти «Альменда»:

<http://almenda.org>

Контакти для зауважень і пропозицій

Електронна пошта: almenda.ngo@gmail.com

РЕЗЮМЕ

В жовтні на окупованих територіях Російська Федерація проводжує систему формальної та неформальної освіти для знищення української ідентичності, пропаганди підтримки збройної агресії РФ проти України та мілітаризації дітей.

Вперше в окупованому Криму до кадетських класів Міністерства Надзвичайних відомств зарахували першокласників. Приміром, у Севастопольській школі №60 30 першокласників прийняли до лав кадетів МНС РФ. Також у жовтні в Сімферополі посвятили в кадети 36 першокласників Лицею №3 ім. Макаренка. Діти склали присягу й стали вихованцями Головного Управління Слідчого комітету. Такі дії спрямовані не лише на мілітаризацію українських дітей як таких, а й на мотивування дітей з окупованих територій добровільно йти на службу до збройних сил РФ.

З територій Херсонської та Запорізької областей Російська Федерація переміщала дітей вглиб окупованих територій і на територію РФ під виглядом відпочинку в оздоровчих таборах. Окрім самого факту переміщення, загрозливим є й те, що програмою таборів передбачено формування у українських дітей патріотичних почуттів до Російської Федерації.

Дії Росії, зафіксовані в цьому моніторинговому звіті, є порушеннями:

- статті 26 Загальної декларації прав людини, яка встановлює, що освіта має спрямовуватися на повний розвиток людської особи і збільшення поваги до прав людини і основних свобод. Освіта повинна сприяти взаєморозумінню, терпимості і дружбі між усіма народами, расовими або релігійними групами;
- статті 13 Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, яка також піднімає питання освіти
- статті 20 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права, де закріплено, що будь-яка пропаганда війни має бути заборонена законом;
- статті 29 Конвенції про права дитини, яка вказує на те, що освіта дитини має спрямовуватися на підготовку її до свідомого життя у вільному суспільстві в дусі розуміння, миру, терпимості, рівно-

правності чоловіків і жінок та дружби між усіма народами, етнічними, національними і релігійними групами, а також особами з корінного населення;

- статті 38, 39 Конвенції про права дитини, які унормовують захист дітей в умовах війни;
- статті 50 Конвенції про захист цивільного населення під час війни (Четверта Женевська Конвенція), що забороняє державі-окупанту, зокрема, заносити дітей до списків підконтрольних їй формувань або організацій.

МЕТОДОЛОГІЯ

Цей моніторинговий звіт охоплює період 1 – 31 жовтня 2022 року.

Сфери дослідження: мілітаризація дітей на окупованих територіях, залучення дітей до дій, спрямованих на підтримку збройної агресії РФ проти України, знищення української ідентичності, асиміляція населення окупованих територій, руйнація української системи освіти.

Географія: тимчасово окуповані території Запорізької, Херсонської областей, Автономної Республіки Крим та міста Севастополь.

Моніторинг базується на відомостях:

- органів державної влади України;
- звітів громадських організацій;
- відкритих джерел тимчасово окупованих територій, а саме:
  - інформації, розміщеної на офіційних сайтах та на офіційних сторінках в соціальних мережах (включно з мережею ВКонтакте) так званого «міністерства освіти тимчасово окупованої території»;
  - офіційних статистичних даних Російської Федерації;
  - інформації, розміщеної на сайтах загальноосвітніх шкіл тимчасово окупованих територій;
  - публікаціях місцевих ЗМІ тимчасово окупованих частин Херсонської, Запорізької областей, Автономної Республіки Крим та м. Севастополь;
  - інформації, оприлюдненої у соціальних мережах.

ОБМЕЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ:

Під час цього дослідження автори використовували лише доступні для них джерела. Робота з джерелами й аналізом інформації тривала до 10 листопада 2022 року.

Інформація та повідомлення, які не вдалось верифікувати станом на дату публікації звіту, не увійшли до цього моніторингового огляду.

Для написання звіту авторами були використані дані, знайдені в соціальній мережі «Вконтакте». Це зумовлено тим, що після повномасштабного вторгнення Російської Федерації на територію України більшість інформації представників окупаційної влади опубліковано саме в цій соціальній мережі, тому вона зараз є фактично єдиним можливим джерелом доступу для отримання необхідних відомостей.

Інформація, репрезентована у цьому звіті, має за мету фіксацію злочинів Російської Федерації та боротьбу з поширюваною нею дезінформацією.

ОКУПОВАНА ТЕРИТОРІЯ АР КРИМ ТА МІСТА СЕВАСТОПОЛЬ

Російська Федерація продовжує систематично працювати над формуванням російської ідентичності у українських дітей, залучати дітей до заходів на підтримку збройної агресії Російської Федерації проти України та милітаризувати населення півострова, починаючи з дітей дошкільного віку.

ФОРМУВАННЯ РОСІЙСЬКОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ

У жовтні в Севастополі відбулась конференція «Виховання дошкільнят на основі традиційних духовно-моральних цінностей», в якій взяли участь понад 300 вихователів, методистів, завідувачів ДОО, спеціалістів та керівників органів освіти, практиків і експертів у галузі дошкільної освіти, дослідників дитинства із Севастополя та Криму. Під час конференції основна увага приділялася формуванню у дітей дошкільного віку патріотичних почуттів до Російської Федерації. Голова Комітету Ради Федерацій з науки, освіти та культури Лілія Гумерова заявила:

«Совет Федерации уделяет самое пристальное внимание вопросам воспитания. Особую актуальность тема патриотического воспитания приобретает сегодня, когда наша страна сталкивается с огромным давлением. Мы видим, как в ряде государств подвергается сомнению историческая правда, подменяются понятия добра и зла, основополагающие нравственные и семейные ценности. Важно, что в ходе конференции будет уделено пристальное внимание воспитанию наших маленьких граждан.»¹

1 джерело

У жовтні тривав конкурс «Армія та народ єдині!», що проводить Громадська палата Республіки Крим за програмою Патріотичної Акції Громадської палати РК «Своїх не кидаємо». Вік учасників конкурсу – 12-35 років.

Номінації подання на конкурс віршованих текстів:

- «Народ і армія єдині!»
- «Своїх не кидаємо!»

- «Лист російському воїну»
- «Патріотизм - душа народу...».

Конкурс триває з 26 вересня по 1 грудня.

ПАТРИОТИЧЕСКАЯ АКЦИЯ ОБЩЕСТВЕННОЙ ПАЛАТЫ РЕСПУБЛИКИ КРЫМ

#СВОИХ НЕ БРОСАЕМ

с 26 сентября по 4 ноября 2022 года

ОБЩЕСТВЕННАЯ ПАЛАТА
РЕСПУБЛИКИ КРЫМ

условия участия
на официальном сайте
www.opcrimea.ru

**НАРОД и
АРМИЯ ЕДИНЫ**

ПОЭТИЧЕСКИЙ КОНКУРС

приглашаем к участию в конкурсе
МОЛОДЫХ ПОЭТОВ от 12 до 35 лет

при поддержке
Министерства
информационных технологий,
информации и связи
Республики Крым

информационный портал
ВЕСТИ КРЫМ

24 КРЫМ

МИЛЕТ

ДВВ

дон трейд

КРЫМ ТРАПЛЕБУС

Для знищення української ідентичності у дітей і формування російської самоідентифікації Росія і надалі активно використовує дитячі та молодіжні рухи.

У жовтні в Севастополі відбулось перше засідання Загальноросійського руху дітей і молоді (далі – ЗРДМ) за участю Михаїла Розвожаєва (представник окупаційної адміністрації, так званий «губернатор» Севастополя). За даними, озвученими на засіданні, станом на жовтень ЗРДМ охоплено 25 000 дітей, до руху входять представники Російського руху школярів, «Юнармії» та «Великої зміни».²

2 джерело

А 28 жовтня в Севастополі відбулися святкові заходи, присвячені Дню народженню Російського Руху школярів. У рамках святкування пройшов фінал регіонального конкурсу на найкращий танцювальний флешмоб «Діти Севастополя – майбутнє Росії».³

3 джерело

ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ ДО ПІДТРИМКИ ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

У кримських школах триває залучення дітей до збору речей і написання листів військовим збройних сил Російської Федерації. Зокрема, у школі №17 міста Севастополь дітей, починаючи з молодших класів, долучили до збору речей для військовослужбовців збройних сил РФ. Разом із зібраними речами військовикам планують передати листи, написані учнями школи. Окрім того, в шкільному музеї облаштований стенд зі світлинами «героїв» так званої «спецоперації»⁴, мета якого – формування у дітей поваги до учасників збройної агресії РФ проти України.

4 [джерело](#)

Також у школах півострова у межах акції «Листи солдату» відбуваються «Уроки мужності». На цих уроках дітям розповідають про подвиги радянських воїнів, аналізують хронологію військових подій на території Росії до сьогоднішнього дня. Такі уроки проходять у всіх класах кримських шкіл, і саме на цих уроках дітей долучають до написання листів солдатам ЗС РФ. 17 жовтня в сімферопольській школі №28 на уроці мужності виступив директор Кримпатріотцентра Дмитрій Полковніков. Пізніше в інтерв'ю каналу Крим 24 він зазначив: «Необходимо нам пропаганду нашого образу життя, наших ідей нести в маси не тільки наших підлітків, а на весь мир транслировать»⁵.

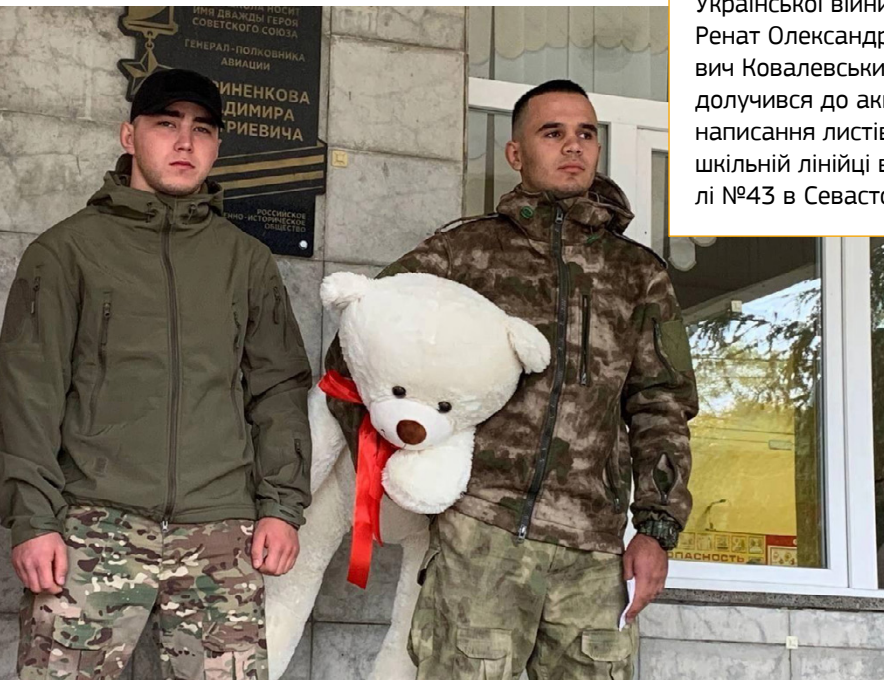
5 [джерело](#)

Акція «Листи солдату» активно розгортається у школах окупованого Криму. До дітей також почали запрошувати солдатів, котрі отримали їхні листи, для того, щоб заохотити дітей завзятіше брати участь в акції. Зокрема в Севастополі в школі №43, де, починаючи з весни, школярів щомісяця долучають до акції написання листів на шкільній лінійці, під час якої піднімають прапор РФ й лунає гімн Росії, взяв участь солдат Збройних сил Російської Федерації, учасник Російсько-Української війни Ренат Олександрович Ковалевський. Перебуваючи в зоні бойових дій, він отримав лист від учениці 4 класу школи №43. Під час заходу він подякував дітям за листи, написані ними⁶.

6 [джерело](#)

Учасник Російсько-Української війни Ренат Олександрович Ковалевський долучився до акції написання листів на шкільній лінійці в школі №43 в Севастополі.

МІЛІТАРИЗАЦІЯ ДІТЕЙ

Мілітаризація дітей відбувається активно як у формальній, так й у неформальній освіті на території окупованого півострова.

9 жовтня 70 учнів Севастопольської школи №60 поповнили лави кадетів МНС РФ. **Вперше до складу кадетів надзвичайного відомства зарахували 30 першокласників.** Церемонія прийняття в кадети відбулася на Малаховому кургані. Під час ритуалу діти склали присягу вірності Батьківщині, чесності та працьовитості.⁷

24 жовтня в Сімферополі посвятили в кадети 36 першокласників Ліцею №3 ім. Макаренка. Діти склали присягу й стали вихованцями Головного Управління Слідчого комітету. **Це вперше в ліцеї до кадетських лав були зараховані першокласники.**⁸

8 [джерело](#)

ГОРДОСТЬ И ПОСВЯЩЕНИЕ

В СИМФЕРОПОЛЕ ПОСВЯТИЛИ В КАДЕТЫ ПЕРВОКЛАССНИКОВ ЛИЦЕЯ №3

CRIMEA24TV.RU | В «АРТЕКЕ» СТАРТОВАЛ ФИНАЛ КОНКУРСА «БОЛЬШАЯ ПЕРЕМЕНА»

Симферополь

Загалом станом на жовтень у школах півострова працює 7 кадетських класів, чиім шефом є Головне управління Слідчого комітету Росії по Криму та Севастополю.

13 жовтня в Севастополі відкрився кадетський корпус Слідчого комітету РФ. У корпусі навчаються 137 кадетів: 98 хлопців і 39 дівчат, **серед яких більше половини (54 особи) – діти-сироти і діти, котрі залишилися без батьківського піклування.** Серед дітей троє – з території Донецької та Луганської областей. Також є діти, чиї батьки дістали поранення під час Російсько-Української війни.⁹ До корпусу можуть вступити діти, котрі завершили навчання в 7 класі загальноосвітнього закладу або іншому класі відповідно до рішення Голови Слідчого Комітету РФ.¹⁰

9 [джерело](#)

10 [джерело](#)

На церемонії відкриття корпусу керівник управління виховної роботи Слідчого Комітету РФ, генерал-майор юстиції Сергій Петров зазначив: *«Наши кадетские корпуса отличаются тем, что они занимаются ранним профессиональным ориентированием ребят в профессиях следователь и следователь-криминалист. [...].. мы даём им возможность ознакомиться с этой профессией и принять для себя правильное решение: по пути им с нами или нет. У нас есть специальные дополнительные программы. У нас есть криминалистический полигон. У ребят есть возможность встречаться с нашими действующими сотрудниками, которые их непосредственно на практике знакомят со своей профессией».*

У жовтні з'явилась новина, що до шкільної програми з предмета «Основи безпеки життєдіяльності» планується додати обов'язковий модуль з початкової військової підготовки. За даними інформаційного агентства ТАСС 28 жовтня на порталі проєктів нормативно правових актів було опубліковано відповідний документ. **Перевірити інформацію на самому порталі, станом на дату публікації звіту не вдалось, оскільки сторінка порталу не відкривається.** Згідно з інформацією інформаційного агентства модуль «Елементи початкової військової підготовки» розміщено у розділі, де викладено зміст навчального предмета ОБЖ. В документі зазначено, що учні мають опанувати такі тематичні підрозділи навчального модуля:

«Строевая подготовка и воинское приветствие. Строи и управление ими. Строевая подготовка. Выполнение воинского приветствия на месте и в движении. Оружие пехотинца и правила обращения с ним. Автомат Калашникова (АК-74). Основы и правила стрельбы. Устройство и принцип действия ручных гранат. Ручная осколочная граната Ф-1 (оборонительная). Ручная осколочная граната РГД-5».¹¹ Модуль також передбачає вивчення дій у сучасному загальновійськовому бою, ознайомлення зі складом і озброєнням мотострілецького відділення на БМП, інженерним обладнанням позиції солдата, способами пересування у бою під час дій у пішому порядку.

11 джерело

Окрім того, передбачається ознайомлення школярів із засобами індивідуального захисту й наданням першої допомоги у бою, різними прийомами винесення поранених з поля бою, зі спорудами для захисту особового складу.

У неформальній освіті мілітаризація відбувається через уже традиційні акції. У жовтні тривала акція «Вахта пам'яті». Зокрема, 19 жовтня в селищі Червоногвардійське біля меморіалу «Ніхто не забутий, ніщо не забуто» відкрили «Вахту пам'яті "Пост №1"». «Почесну Вахту» відкрили вихованці «Центру патріотичного виховання молоді "Спадкоємці традицій"» та Кримської регіональної історико-патріотичної пошукової громадської організації «Спілка спадкоємців традицій». Під час церемонії відбулися змагання зі стройового вишколу та несення почесної варті, в яких взяли участь учні з 6 шкіл Червоногвардійського району.¹²

12 джерело

28 жовтня 2022 року за програмою заходів, присвячених 81-й річниці початку оборони Севастополя 1941–1942 років, відбулася міська меморіальна година з урочистим покладанням квітів до Меморіальної стіни на згадку про другу оборону Севастополя. У церемонії серед інших взяли участь школярі та юнармійці міста. В.о. директора Департаменту освіти та науки міста Севастополя Лариса Сулима під час заходу заявила:

*«Патриотическое воспитание во все времена являлось важным, потому что от этого зависит, какое поколение мы воспитаем. Наверное неслучайно Севастополь назвали патриотической столицей России, здесь все наполнено героизмом и борьбой за каждую пядь земли русской. Сегодня наши дети – правнуки народа-победителя – должны сохранить историческую память, быть благодарными потомками и достойными защитниками Отечества».*¹³

13 джерело

ОКУПОВАНІ ТЕРИТОРІЇ ЗАПОРІЗЬКОЇ ТА ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТЕЙ

У жовтні до агресивних дій Російської Федерації, описаних у попередніх моніторингових звітах «Універсального солдата» за серпень, вересень (інтеграція освітніх закладів до російської системи освіти, тиск на освітян, знищення української ідентичності у дітей) додалися переміщення дітей вглиб окупованих територій і диспансеризація дітей.

ПЕРЕМІЩЕННЯ ДІТЕЙ ВГЛИБ ОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ І НА ТЕРИТОРІЮ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.

Основне переміщення дітей вглиб окупованих територій, зокрема до Криму й Росії, відбувалося під виглядом осіннього оздоровчого відпочинку на канікулах. У своєму зверненні з нагоди Дня Вчителя Президент Росії Володимир Путін заявив, що працівники освіти мають подумати про те, як організувати відпочинок на «нових» територіях, де зараз неспокійно й навіть небезпечно.¹⁴

14 [джерело](#)

Осінні канікули у Херсонській і Запорізькій областях було оголошено в різні дати, в залежності від інтенсивності бойових дій. Як-от, в Херсоні, Білозерському, Бериславському, Каховському, Новокаховському районах канікули оголосили з 6.10. до 21.10.¹⁵ У Великопетиському, Генічеському, Каланчацькому, Новотроїцькому, Скадовському й Чаплинському районах – з 12.10 до 25.10.¹⁶ Пізніше канікули продовжили до 7 листопада (за виключенням Херсону, Олешківського, Бериславського, Голопристанського, Білозерського, Каховського, Новокахівського, Великопетихського районів – в яких дата початку навчання не озвучувалась)¹⁷. В окупованій частині Запорізької області канікули були оголошені з 31 жовтня по 14 листопада.¹⁸

15 [джерело](#)

16 [джерело](#)

17 [джерело](#)

18 [джерело](#)

Канікулярно-оздоровчі зміни відбувалися в окупованому Криму, Краснодарському й Ставропольському краях, Ростовській області, у Кабардино-Балкарії¹⁹. За заявою окупаційного «тимчасово виконуючого обов'язки губернатора» Херсонської області Володимира Сальдо, кожен регіон був готовий прийняти до 10 тисяч осіб (дітей та їхніх батьків).²⁰

19 [джерело](#)

20 [джерело](#)

Серед місць розміщення дітей, які вдалось ідентифікувати:

Кабардино-Балкарія: соціально-реабілітаційний центр «Радуга»

Крим: табори «Дружба» (Євпаторія), «Лучистый» (Євпаторія), «Здравница» (Євпаторія)²¹, «Юность» (Заозерний), «Чайка» (Євпаторія), «Мечта» (Євпаторія)²², «Артек» (Гурзуф)²³.

21 [джерело](#)

22 [джерело](#)

23 [джерело](#)

Загалом повідомлялося, що 15 кримських таборів приймуть дітей з Херсонської та Запорізької областей.

24 [джерело](#)

25 [джерело](#)

За різною інформацією, в Криму планувалось прийняти від 4 500²⁴ до 6000²⁵ дітей з Запорізької та Херсонської областей.

26 [джерело](#)

27 [джерело](#)

28 [джерело](#)

11 жовтня з'явилась інформація, що до Криму вже приїхало 2 000 дітей з Херсонської та Запорізької областей²⁶. 11 і 12 жовтня стало відомо, що дітей привезли до Анапського району Краснодарського краю.^{27,28} Але кількість дітей, переміщених на територію РФ, не уточнюється. Наприкінці жовтня виринула інформація про продовження змін. Волонтери партії «Єдина Росія» почали доставляти дітям теплі речі до місць їх перебування і.

*«Многие собирали детей на отдых, рассчитывая на смену в 2 недели. Однако потом каникулярное время продлили, и некоторые дети остались без теплых вещей. Мы помогли и отвезли ребятам сумку с вещами, которые передали им родители» – заявив один з волонтерів.*²⁹

29 [джерело](#)

До організації вивозу дітей на так званий «відпочинок» долучилися окупаційні «Міністерство праці та соціальної політики» Херсонської області, «Міністерство туризму» Херсонської області, «МНС» Херсонської області³⁰, «уряд» Криму, а також депутати Госдуми РФ, зокрема Ігорь Кастюкевич³¹ і голова Кабардино-Балкарії Казбек Коков³².

30 [джерело](#)

31 [джерело](#)

32 [джерело](#)

33 [джерело](#)

34 [джерело](#)

Для організації розміщення дітей у таборах запрошували студентів кримських вишів на роботу вихователями.³³ До того ж Кримський федеральний університет обіцяв, що «проблем із відвідуванням в університеті не буде».³⁴

Окупаційні владні органи й російська влада стимулювали також поїздки батьків разом із дітьми вглиб окупованих територій і на територію Росії³⁵, у такий спосіб створюючи умови для зміни демографічного складу окупованого півдня України та асиміляції громадян України

35 [джерело](#)

в російський соціум. Зокрема, в середині жовтня почали з'являтися відео з дітьми з Криму, де вони прохають, щоб батьки приїхали до них на відпочинок до Криму³⁶.

36 [джерело](#)

Окрім переміщення дітей як такого, «канікулярно-оздоровчі» зміни використовувалися ще й для знищення національної ідентичності українських дітей, формування патріотичних почуттів до Російської Федерації, для пропаганди російських наративів про «визвольний» характер війни, розв'язаної РФ проти України. Російські та окупаційні посадовці неодноразово заявляли, що під час культурно-освітніх змін передбачено велику культурну пізнавальну програму, відвідування факультативних і навчальних занять.³⁷ До дітей запрошували і представників дитячо-юнацьких рухів РФ, зокрема Юнармії, Російського руху школярів та «Великої зміни». Зокрема, представники цих рухів відвідали табори в Євпаторії, де розмістилися діти з Херсонської області, та проводили для них інтерактивний захід для ознайомлення з традиціями й символами РФ.³⁸ Для дітей з Херсонської та Запорізької областей в Севастополі організовувалися екскурсії з метою популяризації історії Росії.³⁹

37 [джерело](#)

38 [джерело](#)

39 [джерело](#)

Окрім канікулярно-оздоровчих змін, у жовтні тривало переміщення населення під гаслом евакуації. Переміщення організовано через Крим і далі на територію Російської Федерації. У Криму в Джанкої облаштовано пункт тимчасового розміщення.⁴⁰ За інформацією російських медіа, близько 9000 осіб перемістилися до Краснодарського краю, серед них і діти.^{41,42} Дітлахи, котрих було переміщено, почали відвідувати російські школи. Для них влада організувала транспорт з пунктів тимчасового перебування⁴³.

40 [джерело](#)

41 [джерело](#)

42 [джерело](#)

43 [джерело](#)

Також вглиб окупованих територій та на територію Російської Федерації перемістили дітей з дитячих будинків Херсонської області⁴⁴. Серед переміщених дітей, вихованців інтернатів, є діти з інвалідністю.⁴⁵ Як-от, до Криму вивезли близько 50 дітей віком від 4 місяців до 4 років з Херсонського обласного будинку дитини, серед яких є діти з інвалідністю.⁴⁶

44 [джерело](#)

45 [джерело](#)

46 [джерело](#)

ДИСПАНСЕРИЗАЦІЯ ДІТЕЙ

У жовтні розпочалася диспансеризація дітей. Президент РФ Володимир Путін у своєму зверненні з нагоди Дня Вчителя заявив: «*на нових територіях необхідно провести масову диспансеризацію де-*

тей. Многие из них не то что толком не учились в течении многих лет, но и не получали должной медицинской помощи. Часть этой работы должна быть организована выездными бригадами из различных субъектов Российской Федерации прямо в детских садах и школах»⁴⁷.

47 [джерело](#)

Вже з 10 жовтня в Мелітополі розпочався медогляд дітей віком від 1,5 до 17 років. За інформацією від окупаційної влади міста Мелітополя, медогляд відбувається за згоди батьків.⁴⁸ Утім підтвердження масовості диспансеризації та примусового характеру процедури часом на публікацію моніторингового звіту не було виявлено.⁴⁹

48 [джерело](#)

49 [джерело](#)

24 жовтня голова Уряду РФ Михайл Мішустін підписав розпорядження про виділення понад 353,2 млн. рублів для поглибленого профілактичного медичного огляду дітей у Донецькій, Луганській, Херсонській та Запорізькій областях. За рахунок фінансування планується обстежити понад 80 тисяч дітей. Гроші у формі субсидії буде надано Національному медичному дослідницькому центру здоров'я дітей МОЗ РФ. Джерелом коштів стане резервний фонд Уряду РФ.⁵⁰

50 [джерело](#)

